

Okul Tanıtım Programına Katılan ve Katılmayan Öğrencilerin Okula Bağlanma Düzeylerinin Karşılaştırılması

Nermin Çiftçi Arıdağ¹ & Sedef Ünsal Seydooğulları²

Özet: Bu araştırmada lise öğrencilerinin okula bağlılığı, "Okul Tanıtım Programı" na katılan ve katılmayan gruplar açısından incelenmiştir. Araştırmanın örnekleme seçkisiz olmayan atama yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmaya, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Kağıthane ilçesindeki bir imam hatip lisesinde eğitim görmekte olan 72 dokuzuncu sınıf kız öğrenci katılmıştır. Veriler, Türkçe'ye uyarlamasını Savi'nin (2011) yapmış olduğu "Çocuk ve Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği" ve araştırmacıların oluşturduğu "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Okul numaralarına göre sıralanan öğrenciler tam ortadan ayrılarak ilk 36 öğrenci deney grubunu, ikinci 36 öğrenci kontrol grubunu oluşturmuştur. İçeriği araştırmacılar tarafından hazırlanan, öğrencilerin devam ettikleri okulu tanımalarını sağlamaya yönelik bilgilendirme programı uygulanmadan önce ve uygulandıktan sonra her iki gruba "Çocuk ve Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği" verilmiştir. Grupların öntest-sontest puan ortalamaları t testi ve Wilcoxon işaretli sıralar testi ile karşılaştırılmıştır. Kontrol grubu öntest ($\bar{X}=46.14$) ve sontest ($\bar{X}=46.0$) puanları anlamlı bir farklılık göstermezken, deney grubunun ön test ($\bar{X}=60.28$) ve sontest ($\bar{X}=68.08$) puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür ($t_{70}=9.34$, $p<.05$). Son testler karşılaştırılırken fark analizine başvurulmuştur. Fark analizinden sonra deney ve kontrol grupları öntest ve sontest puanları arasında görülen farkın anlamlılığı için t-testi kullanılmış ve deney grubunun öntest- sontest fark puanları ortalaması ($\bar{X}=7.80$) kontrol grubunun öntest-sontest fark puanı ortalamasına ($\bar{X}=-.14$) göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Deney grubunun öntest-sontest puan ortalamasının kontrol grubuna göre anlamlı bir şekilde yükselmesi ve grupların öntest- sontest fark puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı bir farklılık olması okul tanıtım programına katılmanın öğrencilerin okula bağlanma düzeylerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Deneysel araştırma, lise öğrencileri, lise tanıtım programı, okula bağlanma

DOI: 10.29329/mjer.2019.210.24

Comparison of the School Attachment Levels of Students Attending and Not Attending High School Orientation Program

Abstract: In this study, school attachment levels of high school students were examined according to participation status in a "High School Orientation Program." The study sample was selected through the convenience sampling method which one of the unselected assignment. The study group consists of 72 (grade 9) female students studying in a religious vocational high school in the Kağıthane district of Istanbul during the 2015-2016 school year. The data were collected through the "School AttachmentScale for Children and

1 Nermin Çiftçi Arıdağ, Assoc. Prof. Dr., Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0002-1993-8352

İrtibat Yazarı: nermin_ciftci@yahoo.com

2 Sedef Ünsal Seydooğulları, Dr., Kocaeli, Cahit Elginkan Anadolu Lisesi

Adolescents”, adapted into Turkish by Savi (2011) and the “Personal Information Scale” developed by the researchers. The students were listed according to their school number. The listed students were grouped in half and 36 were included in the experimental group, and 36 were included in the control group. The “School Attachment Scale for Children and Adolescents” was implemented both groups before and after carrying out the high school orientation program. The pretest-posttest scores of the groups were compared through Wilcoxon signed rank test and t-test. While the pretest ($\bar{X}=46.14$) and posttest ($\bar{X}=46.0$) scores of the control group were not significantly different, the difference between the pretest ($\bar{X}=60.28$) and posttest ($\bar{X}=68.08$) scores of the experimental group was significant ($t_{70}=9.34$, $p<.05$). To compare the posttest scores of the groups, a gap analysis was conducted. The experimental group’s pretest-posttest difference ($\bar{X}=7.80$) was significantly higher than that of the control group ($\bar{X}=-.14$). These findings indicate that participation in school promotion program has a significant effect on students' school attachment levels.

Keywords: Experimental study, high school orientation program, high school students, school attachment

GİRİŞ

Alan yazında okula bağlanmaya ilişkin pek çok tanım yer almaktadır. Okula bağlanma; öğrencinin kendini okula ait hissetmesi, okulun amaçlarını benimsemesidir (Finn, 1997). Bu kavram, öğretmenler ve sınıf arkadaşları ile ilişkilerle bağlantılı olarak, öğrencilerin davranışları ile dinamik bir ilişkiye sahip, okul aktivitelerine yönelik değer ve yeterlilik inancını yansıtan öğrenci motivasyonu ile okuldaki ders dışı aktiviteleri ele alan bir yaklaşımla da açıklanmaktadır (Faircloth ve Hamm, 2005; Juvonen, 2006). Friedman (1994) okula bağlanmayı, ödev üzerinde harcanan zaman, sınıfta ders anlatımına verilen dikkat, soru sormak, cevap vermek ve derse hazırlık yapmak gibi akademik çalışmaya yönelik ayrı davranışlar bütünüdür şeklinde tanımlamaktadır. Okula bağlanmanın temel olarak ‘öğrencilerin okuldaki etkinliklere katılımı ve kendilerini okulla özdeşleştirmeleri’ şeklinde tanımlandığı söylenebilir (Finn ve Voelkl, 1993).

Okula bağlanma davranışsal, duygusal ve bilişsel olmak üzere üç bileşenden oluşan psikolojik bir yapıdır (Jimerson, Campos ve Greif, 2003). Davranışsal boyut öğrencinin spor, dans ve tiyatro gibi ders dışı sosyal etkinliklere katılımını ve dolayısı ile gözlenebilen davranışlarını ve performansını içerir. Davranışsal bağlılık katılım kavramıyla ilgilidir ve öğrencinin sosyal yönlerden ders dışı sosyal etkinliklere dahil olmasını içermektedir (Fredricks ve diğerleri, 2004). Duygusal bağlılık öğrencinin, öğretmenlerine, arkadaşlarına ve okuluna karşı pozitif tepkisini kapsamaktadır, kuruma bağlılığı ve işe istekliliğe işaret etmektedir. Duygusal bağlılık, okuldaki aktiviteleri tanımlarken hissedilen pozitif duyguları, coşku gösterme, olumlu düşünme, meraklı olma ve ilgili olma özelliklerini içermektedir (Fredricks ve diğerleri, 2004). Bilişsel boyutta temel olarak iki değişken, başarı duygusu ve psikososyal uyumdan söz edilirken, bunlar; kendini düzenleme stratejilerini kullanma (Ablard ve Lipschultz, 1998) ve öğrenmede psikolojik yatırım (DeBacker ve Nelson, 2000) olarak açıklanmaktadır. Öğrenmeye bilişsel yatırım, öğrenme aktivitelerine katılmaya istekli olma, öğrenme

çabası, görev yönelimli amaçlar oluşturma ve yeterlilik algısı gibi özellikleri içermektedir (Ablard ve Lipschultz, 1998; DeBacker ve Nelson, 2000).

Ergenlikte görülen depresyonla olumsuz yönde ilişkili olarak bulunmasından dolayı okula bağlanmanın ergen ruh sağlığı açısından önemli bir belirleyici olduğu düşünülmektedir (Chapman ve diğerleri, 2011; Millings ve diğerleri, 2012). Finn (1989) okuldaki etkinliklere aktif olarak katılmayan ve okula ait hissetmeyen öğrencilerin uzun vadede okula devamsızlık, suça sürüklenme ve okulu bırakma riski altında olduğunu belirtmektedir. Okula bağlanma düzeyinin yüksek olmasının, okul terk oranlarında düşüşe ek olarak çocuk hamileliği oranlarında da azalmaya yol açtığı bulunmuştur (Manlove, 1998). Diğer yandan okula bağlı olmama durumu, öğrencilerde kendini soyutlamaya, yabancılaşmaya ve ayrılığa neden olmaktadır. Gençler arasında okula bağlanma eksikliğinin, madde kullanımı, çocuk hamileliği, suç içerikli olaylara karışma ve okulu terk etme gibi çok ciddi sonuçlara yol açtığı saptanmıştır (Caraway, Tucker, Reinkev, Hall, 2003). Bununla birlikte ergenlerin okula bağlanmalarının yaşam doyumu, benlik saygısı ve okul öfkesiyle ilişkili olduğu ve bu değişkenlerin okula bağlanmanın yordayıcıları olduğu da araştırmalarla ortaya konmuştur (Savi Çakar ve Karataş, 2014).

Türkiye'deki alan yazın incelendiğinde son yıllarda okula bağlanma konusuyla ilgili daha çok ilişkisel çalışmaların yer aldığı; okula bağlılık geliştirmemenin neden olabileceği pek çok olumsuz sonuca rağmen konu ile ilgili çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Okula bağlanmanın daha çok; cinsiyet, öğretmen öğrenci ve aile ilişkileri (Can, 2008; Uslu, 2012) akademik başarı (Kalaycı ve Özdemir, 2013) şiddet ve riskli davranışlarla (Akman, 2013), ailenin eğitim ve gelir durumu ile ilişkileri açısından (Arastaman, 2006) araştırıldığı göze çarpmaktadır. Alan yazında okulu ve amaçlarını akademik ve eğitsel yönden tanıtmayı kapsayan bir programa katılmanın okula bağlanma ile ilişkisinin araştırılmadığı görülmektedir.

Söz konusu ihtiyaçtan yola çıkılarak yapılan bu araştırma temellendirilirken, Blum'un (2005) tanımladığı ve öğrencilerin okula bağlanmasına olumlu yönde etki ettiğini ifade ettiği özelliklerden yola çıkılmıştır. Bu özellikler; bir okulun parçası olma duygusuna sahip olmak, okuldan hoşlanmak, öğretmenlerden destek ve ilgi algılayabilmek, okul içinde iyi arkadaşlara sahip olmak, içinde bulunulan zamandaki ve gelecekteki akademik süreçte gelişme ile ilgilenmek, okuldaki disiplinin adil ve etkili olduğuna inanmak ve ders dışı etkinliklere katılmaktır. Okula bağlanmayı etkilediği belirtilen söz konusu özelliklerden özellikle okuldan hoşlanmak, okulun bir parçası olmak ve akademik süreçle ilgili olmak dikkate alındığında ve de okula bağlanmanın bilişsel boyutundan yola çıkıldığında öğrencilerin eğitim gördükleri okulun akademik özelliklerine ilişkin bilgili olmalarının onların okula bağlanmalarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Bu durum, ortaokuldan sonra liseye geçerken uygulanan sistemle ilişkilendirilebilir. Öğrencilerin ortaokuldan sonra bir üst eğitim kurumuna geçerken akademik özellikleri açısından okulları tanımaları, hedeflerine ve ilgi alanlarına

uygun liseleri seçmeleri büyük önem taşımaktadır. Ancak ilgili alan yazında bu konuda Türkiye’deki uygulamaların yeterli olmadığı (Arslan ve Kılıç, 2000, Demir, 2017), öğrencilerin tercih edebilecekleri okulları ve okulların eğitsel amaçlarını tanımadan karar verdikleri üzerinde durulmaktadır (Hepkul, 2014). Araştırmanın yürütüldüğü okulda da okutulan dersler ve sonrasında seçilebilecek üst eğitim kurumlarının neler olabileceği konusunda öğrencilerin farkındalık düzeyinin düşük olduğu ve de bu nedenle öğrencilerin çaresizlik, boş vermişlik duyguları içinde oldukları okul danışmanı tarafından gözlenmiştir. Bu nedenle öğrencilerin okula bağlılıklarını desteklemek amacıyla, okul programlarını tanıtıcı bir eğitim yapılması ve eğitim öncesi ve sonrasında okula bağlanma düzeylerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu kapsamda imam hatip lisesi 9. sınıf öğrencilerinin okula bağlılığını artırmayı amaçlayan bir tanıtım programı hazırlanmıştır. Okul tanıtım programına katılan öğrencilerle katılmayan öğrencilerin okula bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla aşağıdaki araştırma sorusunun cevabı aranmıştır:

"Okul tanıtım programına katılan ve katılmayan öğrencilerin okula bağlanma düzeylerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?"

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Araştırma, okul tanıtım programına katılan ve katılmayan öğrencilerin okula bağlanma düzeyleri arasında fark olup olmadığını incelemeye yönelik öntest- sontest kontrol gruplu zayıf deneysel bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Kağıthane ilçesindeki bir imam hatip lisesinde eğitim görmekte olan 72 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrenciler 9. sınıfa devam etmektedirler. Araştırmada öğrenciler hakkında demografik bilgi edinmek üzere “Kişisel Bilgi Formu” ve öğrencilerin okula bağlanma düzeylerini belirlemek amacıyla “Çocuk ve Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği” uygulanmıştır. Uygulamadan önce öğrenciler okul numaralarına göre sıralanmıştır. Sıralanan öğrenciler okul koşulları nedeniyle, tam ortadan ayrılmış, ilk 36 öğrenciye tanıtım programı uygulanmış (deney grubu), ikinci 36 öğrenciye ise tanıtım programı uygulanması yapılmamıştır (kontrol grubu).

Veri Toplama Aracı

Çocuk ve Ergenler İçin Okula Bağlanma Ölçeği (OBÖ-ÇE-): Hill (2006) tarafından çocuk ve ergenlerin okula bağlanma düzeylerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş; özgün adı “School Attachment Scale” (SAS) olan ölçek, öğretmen, arkadaş ve okula bağlanma ile ilgili maddelerden oluşmaktadır. Ölçek orijinalinde her bir boyutunda beş maddenin yer aldığı toplam 15 maddelik, 5’li

likert tipi bir ölçektir. Savi (2011) tarafından yapılan Türk kültürüne bağlanma çalışmaları sonucunda 2 madde ölçekten çıkarılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan okula bağlanmanın yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları için, 702 kişilik bir öğrenci örnekleminde elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları için elde edilen iç tutarlılık katsayıları; okula bağlanma için 0.82, öğretmene bağlanma için 0.74 ve arkadaşla bağlanma için 0.71 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .85, Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .84 olarak belirlenmiştir (Savi, 2011). Mevcut araştırma kapsamında hesaplanan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .92 olarak saptanmıştır.

Ölçekte bireylerin kendi duygu ve davranışlarını içeren 13 madde yer almaktadır. Birey okuduğu ifadenin ne derece uygun olduğunu belirtmek için; (1) Kesinlikle Evet (2) Evet (3) Olabilir (4) Hayır (5) Kesinlikle Hayır şeklindeki seçeneklerden birini işaretlemektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 13 ile 65 puan arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan okula bağlanmanın yüksek olduğunu göstermektedir (Savi, 2011).

Verilerin Analizi

Öğrencilerin öntest-sontest puan ortalamaları karşılaştırılırken ilişkili örneklem için t testi ve Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Grupların ön test puanlarının karşılaştırılmasında ise ilişkisiz örneklem için t- testi kullanılmış, deney ve kontrol gruplarının öntest-sontest fark puanlarının karşılaştırılması için de ilişkisiz örneklem için t- testine başvurulmuştur. İlgili analizlere karar verilirken, varsayımlara ilişkin gereklilikler temel alınmıştır.

Uygulama

Okulun tanıtımına ilişkin eğitim programı hazırlandıktan sonra uygulama yapılacak gruba haftada 1 saat olmak üzere 2 haftalık bir bilgilendirme programı uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Programın uygulanmasında bilgi verme, sunum, rol oynama, örnek durumlar ve soru-cevap teknikleri kullanılmıştır. Programın geliştirilmesi aşamasında meslekler, lise türleri ve üniversiteler hakkında araştırmalar incelenmiş, en güncel bilgilere ulaşılmıştır.

Bilgilendirme programının içeriğinde; öğrencilerin lise türü seçimlerinde etkili olan faktörler, lise türleri hakkında bilgiler, lisede seçilen alana göre tercih edilebilecek meslekler, meslek liselerinde alınan dersler, meslek alanları, üniversiteye giriş sınavı sistemi, sınav sistemine ilişkin puan türleri, öğrencilerin lise mezunu olarak çalışabilecekleri meslek alanları, devam edebilecekleri ön lisans ve lisans programları, meslek seçiminde dikkat edilmesi gereken faktörler konularına yer verilmiştir. Programın içeriği, ilgili araştırmalar ve güncel bilgilere göre hazırlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde lise tanıtım programına katılan (deney grubu) ve katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin program uygulanmasından önce ve program uygulandıktan sonra okula bağlanma ölçeğinden elde edilen değerlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarının öntest ve sontestleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek üzere deney grubu verileri için dağılımın normal olmadığı görüldüğünden Wilcoxon işaretli sıralar testi, kontrol grubu için t-testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 1 ve Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 1. Deney Grubunun Okula Bağlanma Ölçeği Öntest-Sontest Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Deney Grubu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0.00	.00	-5.16	.000*
Pozitif Sıra	35	18	630		
Eşit	1				
Toplam	36				

*p<.001

Tablo 1'de görüldüğü gibi, deney grubu öğrencilerinin okula bağlanma ölçeği öntest-sontest puanları sıra ortalamaları ile sıra toplamaları arasında pozitif sıralar temelinde anlamlı bir farklılık vardır (p<.001).

Tablo 2. Kontrol Grubunun Okula Bağlanma Ölçeği Öntest-Sontest Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları

Kontrol Grubu	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Öntest	36	46.14	12.26	35	.43	.66
Sontest	36	46.00	12.47			

Tablo 2'de görülen sonuçlara göre tanıtım programı uygulanmayan grubun öğrencilerinin okula bağlanma ölçeği öntest (\bar{X} =46.14, SS= 12.26) ve sontest (\bar{X} = 46.00, SS= 12.47) puanları ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p>.05).

Araştırma sorusunun doğruluğunu test etmek üzere yapılan diğer bir analiz grupların sontestlerinin karşılaştırılmasıdır. Bundan önce grupların öntestleri arasındaki farka ilişkisiz örneklem için t-testi ile bakılmıştır. Analizden elde edilen sonuçlar Tablo 3'de görülmektedir.

Tablo 3. Deney Grubu ve Kontrol Gruplarının Okula Bağlanma Ölçeği Öntest Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t- Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Deney	36	60.28	8.7	70	5.64	.000*
Kontrol	36	46.14	12.26			

*p<.001

Tablo 3 incelendiğinde; deney grubundaki öğrencilerin okula bağlanma ölçeğinden aldıkları öntest puanları ortalamasının \bar{X} = 60.28 ve standart sapmasının SS= 8.7 olduğu görülmüştür. Uygulama yapılmayan gruptaki öğrencilerin okula bağlanma ölçeği öntest puanları ortalaması \bar{X} =46.14 ve standart sapması SS=12.26'dır. Bu sonuçlara göre deney grubu okula bağlanma öntest puanları kontrol grubu okula bağlanma ön test puanlarından yüksektir. Bu farklılığın anlamlılığını ölçmek için yapılan t-testine göre iki grubun ortalaması arasındaki fark manidardır (t_{70} = 5.64, p<.000).

Deney ve kontrol gruplarının okula bağlanma ölçeği öntest puanları arasında fark olduğundan iki grupların öntestleri kontrol edilerek sontestleri karşılaştırılmak istenmiş, bunun için güçlü bir istatistik olan ANCOVA denenmiştir. Ancak ANCOVA'nın varsayımlarından olan dağılımların normalliği ve regresyon doğrularının eğimlerinin eşitliğinin sağlanmadığı görüldüğünden ANCOVA yerine Fidell ve Tabachnick'in, (2013) varsayımlarının karşılanmadığı durumlarda ANCOVA'nın alternatifi olduğunu ileri sürdükleri fark analizine başvurulmuştur. Grupların öntest- sontest fark puanları hesaplanmıştır. Deney grubunun \bar{X} =68.08, kontrol grubunun \bar{X} =46.0 olarak hesaplanan sontest ortalamaları dikkate alınarak öntest ve sontestler arasındaki söz konusu değişimin anlamlılığını değerlendirmek için yapılan t-testi sonuçları Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarının Okula Bağlanma Ölçeği Öntest- Sontest Fark Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Deney	36	7.80	4.71	70	9.34	.000*
Kontrol	36	-.14	1.92			

*p<.001

Tablo 4'de görüldüğü gibi deney grubunun öntest- sontest fark puanları ortalaması (\bar{X} = 7.80, SS= 4.71) kontrol grubunun öntest- sontest fark puanı ortalamasından (\bar{X} =-.13, SS=1.92) anlamlı bir şekilde yüksektir (t_{70} =9.34, p<.000). Kontrol grubunun öntest ve sontest puanları anlamlı bir değişim göstermezken, deney grubu puanlarının öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık olması ve deney grubu puanlarının öntestten sonteste değişiminin kontrol grubundan anlamlı bir şekilde yüksek olması tanıtım programı uygulanan öğrencilerin okula bağlanma düzeylerinin tanıtım programı uygulanmayan öğrencilerin okula bağlanma düzeyine göre anlamlı bir şekilde yükseldiğini göstermektedir. Bu sonuç, öğrencilerin okula bağlanma düzeylerinin katıldıkları tanıtım programının etkisiyle anlamlı bir şekilde arttığını göstermektedir.

TARTIŞMA

“Okul tanıtım programına katılan ve katılmayan öğrencilerin okula bağlanma düzeylerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?” olarak ifade edilen araştırma sorusundan hareketle yürütülen bu araştırmanın sonucuna göre, okul tanıtım programına katılan öğrencilerin okula bağlanma düzeyleri okul tanıtım programına katılmayan öğrencilerin okula bağlanma düzeylerine göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur.

Yerli ve yabancı literatür incelendiğinde okula bağlanma konusunda yapılan çalışmaların daha çok suçla ve şiddetle (Balkıs, Duru ve Buluş, 2005; Kızmaz, 2006; Owen-Sabir, 2007; Duy ve Yıldız, 2014), riskli davranışlarla (Caraway, Tucker, Reinke ve Hall, 2003; Catalano, Haggerty, Oesterle, Fleming ve Hawkins, 2004; Arastaman, 2009), okul terki ile (Sinclair, Christenson, Evelo ve Hurley, 1998; Archambault, Janosz, Morizot ve Pagani, 2009) ve akademik başarı (Conchas, 2001; Bellici, 2015) ile ilişkisi açısından incelendiği görülmektedir. Yine okula bağlanma cinsiyete (Fullerton, 2002; Arastaman, 2009; Bruce ve Crump, 2003; Bellici, 2015), anne ve babanın eğitim durumuna (Fullerton, 2002; Arastaman, 2009; Bellici, 2015) ve sosyo-ekonomik durumuna göre (Finn ve Voelkl, 1993; Bellici, 2015) incelenmiştir. Ancak okula bağlanmanın okulu ve amaçlarını akademik ve eğitsel yönden tanıtmayı kapsayan bir tanıtım programının etkisi açısından yapılan araştırmaya rastlanmamıştır.

Türkiye’de örgün eğitim sisteminin bir basamağı olan ortaöğretim dönemi, öğrencilerin yeni bir akademik ve eğitsel sürece başladıkları önemli bir dönemdir. Çocukluk dönemini aynı arkadaşlar ve öğretmenlerle geçirdikten sonra yeni ve eğitsel açıdan da farklı bir döneme giren öğrenciler, bir yandan ergenlik döneminin bedeninde ve duygularında yarattığı değişikliklere uyum sağlamaya çalışırken, bir yandan da akademik olarak yeni başladığı okuluna alışma sürecine girer. Döneminin özelliği gereği bir gruba dahil olma ihtiyacını yoğun olarak hissetmeye başlayan ergen için bir diğer ihtiyaç da okula ait hissetme ve bununla ilişkilendirilebilecek okula bağlanmadır (Maddox ve Prinz, 2003). Okula karşı geliştirilen duygusal bağ (Hill ve Werner, 2006) olarak tanımlanan ve duygusal, davranışsal ve bilişsel olmak üzere üç boyutundan söz edilen (Jimerson, Campos ve Greif, 2003) okula bağlanmanın öğrencinin kendisini okuluna ait hissetmesi, okulunda güvende hissetmesi ve okuluyla gurur duyması gibi bilişsel- duygusal öğeleri de içerdiği belirtilmektedir (Maddox ve Prinz, 2003). Blum’un (2005) okula bağlanmanın özelliklerinden birisi olarak tanımladığı okuldan hoşlanmak ve bir okulun parçası olma duygusuna sahip olmakla ilgili önemli belirleyicilerden birinin de öğrencinin okulun eğitsel ve akademik olanaklarını tanıması ve fark etmesiyle yakından ilgili olduğu düşünülmektedir. Kutlu’nun (2004) üniversite öğrencilerinin üniversitelerindeki akademik ve sosyal olanaklarını tanımlarının, onların okula uyumlarını kolaylaştıran bir etken olduğu yönündeki araştırma sonucunun bu düşüncüyü desteklediği söylenebilir. Öğrencilerin okul rehber öğretmenleri tarafından belirlenen ihtiyaçlarından yola çıkılarak yapılan buradaki araştırmada öğrencilerin okuldaki

bölümler, bölümlerden seçilebilecek iki ve dört yıllık yükseköğretim programları, seçilebilecek mesleklerin iş bulma olanak ve koşulları gibi konuları içererek onların akademik ve eğitsel açıdan okullarını tanımalarını amaçlayan bir tanıtım programına katılımlarının öğrencilerin okula bağlanmalarını arttırdığı sonucu Kutlu'nun (2004) araştırmasıyla aynı yönde olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte buradaki araştırma öğrencilerin gözlemlenen ihtiyaçlarından yola çıkılarak geliştirilmiştir. Türkiye'deki eğitim sisteminde ortaöğretim düzeyi meslek seçimin ilk adımı olması gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, burada amaçlanan şekilde bir tanıtımın öğrenciler ortaokuldayken kapsamlı bir şekilde yapılması çok önemlidir. Devam edecekleri liseleri akademik yönleriyle tanımının öğrencilerin doğru tercihler yapmalarını ve devam ettikleri okullara bağlanma süreçlerini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Varolan uygulamalar okullarda yönlendirme hizmetlerinin rehber öğretmenler tarafından mesleki rehberlik kapsamında ve ağırlıklı olarak 8. sınıf öğrencilerine yönelik yapılması şeklindedir (Demir, 2017). Ancak öğrenciler açısından aynı zamanda mesleki yönelimlerin de belirlendiği bir dönem olması nedeniyle bu sürecin sadece rehber öğretmenler değil, diğer öğretmenlerin de dahil olduğu kapsamlı ve sistemli bir şekilde ve ortaokul sürecinin başından itibaren hayata geçirilmesi önemlidir.

Diğer taraftan, bu araştırmanın yapıldığı okul bir meslek lisesidir. Meslek liseleri Türkiye'de tercih edilirliliği en düşük okullardır (Demir, 2017). Hepkul (2014) yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin mesleki alanlar konusunda bilgi sahibi olmadıklarını tespit etmiştir. Demir (2017) de 8. sınıflarla yaptığı araştırmada öğrencilerin meslek liseleri hakkındaki bilgi düzeyinin çok düşük olduğunu saptamıştır. Aynı araştırmada Demir (2017) öğrencilerin mesleki eğitim hakkındaki bilgi düzeyi arttıkça meslek liselerini tercih etme eğilimlerinin arttığı da tespit etmiştir. Bu sonuç, meslek liselerinin tercih edilebilmesi için okullarla ilgili bilgilendirme ve tanıtımların artırılmasının önemine ilişkin bir kanıt ve diğer bir kazanım olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla öğrencilerin devam edecekleri lise türlerine yönelik tanıtım programları aracılığıyla ortaokulun başından itibaren kapsamlı bilgilendirmeler yapılması, doğru tercihler yapmalarının sağlanmasının yanı sıra liseye başladıklarında okula uyum, aidiyet duygusu aynı zamanda okula bağlanma süreçlerinin kolaylaşması açısından büyük bir önem taşımaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; devam edilen okul ve dahil olunan bölüm, seçme sınavı sistemi, liseden sonra devam edilebilecek bölümler ve meslekler konusunda kapsamlı bilgilendirmeleri içeren lise tanıtım programı aracılığı ile öğrencilerin okula ilişkin aidiyet duygusunun ve okul bağlanma düzeylerinin arttığı söylenebilir.

Araştırma sonucundan yola çıkılarak; liseye devam eden öğrencilerin okula bağlanmalarını arttırmaya yönelik çalışmaların önemli bir boyutunun da okulun amaçlarını bilmek olduğundan

hareketle, öğrencilerin okula aidiyet hissini yaşamaları için okulu tanıtıcı etkinliklere ağırlık verilmelidir. Söz konusu programlar liseye yeni başlayan 9. Sınıf öğrencilerine oryantasyon çalışmaları kapsamında ele alınabilir. Ayrıca söz konusu çalışmaların mesleki yönlendirme amacına da hizmet edeceği düşünüldüğünde 6. sınıftan itibaren başlanmasının öğrencilerin devam edecekleri lise döneminde okula bağlanmaları üzerinde daha etkili olacağı düşünülmektedir. Daha kapsamlı ve sistemli eğitim programları geliştirildiğinde ve uygulandığında gençlerin okula bağlanmalarında ve okula bağlanma ile ilişkili olduğu ortaya konan yaşam doyumları üzerinde olumlu etkiler bırakmanın ülkenin ve gençliğin geleceği açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Sadece meslek liseleri değil, tüm lise türlerinde tükenmişlik yaşayan ve okula bağlanmaları az olan öğrencilere benzer etkinliklerle ulaşılmaya çalışılmalıdır. Öğrencilerin yanı sıra aileler ve öğretmenlerin de öğrencilerin okula bağlanmaları noktasındaki görev ve sorumlulukları üzerinde çeşitli seminerler aracılığı ile durulmalıdır. Uygulayıcı noktasında yer alan okul psikolojik danışmanlar için bu önemli bir çalışma alanı olarak değerlendirilebilir.

Araştırmacılar açısından ise farklı lise türlerine devam eden öğrencilerin okula bağlanma düzeylerini ortaya koyan karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir. Farklı yaş gruplarında ve sınıf düzeylerine okula bağlanma incelenebilir. Bu şekilde okula bağlanma ile ilişkili faktörler ortaya konarak eğitim programları geliştirilmesi gibi bilimsel müdahaleler yapılarak sürece katkı sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Ablard, K. E. ve Lipschultz, R. E. (1998). Self-regulated learning in high-achieving students: Relations to advance dreasoning, achievement goals, and gender. *Journal of Educational Psychology*, 90(1), 94-101.
- Akman, S. (2013). *Lise öğrencilerinin şiddete yönelik tutumları ile okula bağlılık duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arastaman, G. (2009). Lise birinci sınıf öğrencilerinin okula bağlılık durumuna ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 102-112.
- Archambault, I., Janosz, M., Morizot, J. ve Pagani, L. (2009). Adolescent behavioral, affective, and cognitive engagement in school: Relationship to drop out. *Journal of School Health*, 79, 408-415.
- Arslan, M. Ve Kılıç, Ç. (2000). Bazı Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de zorunlu eğitimde yönlendirme çalışmalarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 148.
- Balkıs, M., Duru, E. ve Buluş, M. (2005). Şiddete yönelik tutumların öz yeterlik medya şiddete yönelik inanç arkadaş grubu ve okula bağlılık duygusu ile ilişkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(2), 81-97.
- Bellici, N. (2015). Ortaokul öğrencilerinde okula bağlanmanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 48-65.
- Blum, R. (2005). School connectedness: Improving the lives of students. Baltimore: Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. <https://www.casciac.org/pdfs/SchoolConnectedness.pdf> (Erişim Tarihi: 10.05.2019).

- Bruce, G. ve Crump, D.A. (2003). Association of parental involvement and social competence with school adjustment and engagement among six graders. *Journal of School Health*, 73,(3), 121-126.
- Caraway, K., Tucker, C. M., Reinke, W. M. ve Hall, C. (2003). Self-efficacy, goalorientation, and fear of failure as predictors of school engagement in high school students. *Psychology in the Schools*, 40(4), 417-427.
- Can, S. (2008). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin okula bağlılık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Catalano, R. F., Oesterle, S., Fleming, C. B. ve Hawkins, J. D. (2004). The importance of bonding to school for healthy development: Findings from the Social Development Research Group. *Journal of School Health*, 74(7), 252-261.
- Conchas, G. (2001). Structuring failure and success: Understanding the variability in Latino school engagement. *Harvard Educational Review*, 71(3), 475-505.
- Chapman, R.L., Buckley, L., Sheehan, M.C., Shochet, I.M. ve Romaniuk, M. (2011). The impact of school connectedness on violent behavior, transport risk-taking behavior, and associated injuries in adolescence, *Journal of School Psychology*, 49, 399-410.
- DeBacker, T. K. ve Nelson, R. (2000). Motivation to learn science: differences related to gender, classtype, and ability. *Journal of Educational Research*, 93(4), 245-254.
- Demir, Ü. (2017). Mesleki ve teknik Anadolu lisesi algısı: Ortaokul 8. sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(2), 316-342.
- Duy, B. ve Yıldız, M. A. (2014). School Attachment and Loneliness in Early Adolescents with Different Bully Status. *Eğitim ve Bilim*, 39, 173-188.
- Faircloth, B. S. ve Hamm, J. V. (2005). Sense of belonging among high school students representing our ethnic groups. *Journal of Youth and Adolescence*, 34 (4), 293–309.
- Finn, J.D. (1989). With drawing from school. *Review of Educational Research*, 59(2), 117-142.
- Finn, J.D. ve Rock, D.A. (1997). Academic success among students at risk for school failure. *Journal of Applied Psychology*, 82, 221-261
- Finn, J. D. ve Voelkl, K. E. (1993). School characteristics related to school engagement. *Journal of Negro Education*, 62, 249–268.
- Fredricks, J.A., Blumenfeld, P.C. ve Paris, A.H. (2004). School engagement: Potential of the concept, State of the Evidence. *Review of Educational Research*, 74,59-109.
- Friedman, I. A. (1994) Conceptualizing and measuring teacher-perceived student behaviors: disrespect, sociability, and attentiveness, *Educational and Psychological Measurement*, 54, 949–958.
- Fullarton, S. (2002). Student engagement with school: Individual and school-level influences (LSAY Research Report No. 27). Camberwell: ACER.
- Hepkul, A. (2014). Meslek lisesi tercihi sürecinin keşifsel olarak incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41-52.
- Hill, L. G. ve Werner, N. E. (2006). Affiliative motivation, school attachment and aggression in school. *Psychology in the Schools*, 43(2), 231-246.. (2003). Toward an understanding of definitions and measures of school engagement and related terms. *The California School Psychologist*, 8, 7-27.

- Kalaycı, H. ve Özdemir, M. (2013). Lise öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin algılarının okul bağlılıkları üzerine etkisi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 293-315.
- Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 47-70.
- Kulaksızoğlu, A. (2007). *Ergenlik psikolojisi* (9. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Manlove, J. (1998). The influence of high school drop out and school disengagement on the risk of school-aged pregnancy. *Journal of Research on Adolescence*, 82, 187-220.
- Millings, A., Buck, R., Montgomery, A., Spears, M. ve Stallard, P. (2012). School connectedness, peerattachment, and self-esteem as predictors of adolescent depression, *Journal of Adolescence*, 35, 1061-1067.
- Maddox, S. J. ve Prinz, R. J. (2003). School bonding in children and adolescents: Conceptualization, assessment, and associated variables. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6(1), 31-49.
- Owens-Sabir, M. (2007). *The effects of race, and family attachment on self-esteem, self-control and delinquency*. Lfb Scholarly Public.
- Savi, F. (2011). Çocuk ve ergenler için okula bağlanma ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 10(1), 80-90.
- Savi Çakar, F. (2011). School attachment and quality of life in children and adolescents of elementary school In Turkey. *Educational Research*, 1(9), 1465-1471.
- Savi Çakar, F., Karataş, Z. (2014). Ergenlerin okula bağlanmalarının yordayıcıları olarak yaşam doyumu, benlik saygısı ve okul öfkesi. *Conference Program and Paper Abstracts. 5th International Conference on New Trends in Education and Their Implications*.
- Sinclair, M. F., Christenson S. L., Evelo D. L. ve Hurley, C.M. (1998). Dropout prevention for high-risk youth with disabilities: Efficacy of a sustained school engagement procedure. *Exceptional Children*, 65(1), 7-21.
- Tabachnick, Barbara G. ve Fidel, Linda S. (1996). *Using Multivariate Statistics*, 3rd Ed., Harper Collins College Publisher, California State Universty, Nort Bridge.
- Uslu, F. (2012). *İlköğretim okulu öğrencilerinin okula yönelik aidiyeti: Öğretmen- öğrenci ilişkisi, akran ilişkisi ve aile katılımının rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Comparison of the School Attachment Levels of Students Attending and Not Attending High School Orientation Program

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In this study, school attachment levels of high school students were examined according to participation status in a “High School Orientation Program.” Connect to school; the student's sense of belong to school and to adopt the aims of the school. It has been found that the lack of school attachment among young people leads to serious consequences such as substance abuse, child pregnancy, involvement in criminal events and leaving school. In addition, it has been shown that the adolescents' attachment to school is related to life satisfaction, self-esteem and school anger. The lack of sufficient number of studies to increase school attachment especially in the literature reveals the need in this area. It is related to the students to know the school and to know its goals in order to adopt the school's objectives. However, in the related literature, it is emphasized that the students decide their preferred schools and schools without recognizing their educational objectives. For this reason, in order to support the loyalty of the students to the school, it is aimed to give an introduction to the school programs and to determine the level of school attachment before and after the training. **Aim:** The purpose of this study is to examine the levels of students' school attachment in terms of the groups participating in and not participating in the school promotion program. **Method:** The research is a weak experimental study with a pretest-posttest control group to examine whether there is a difference between the levels of school attachment of the students attending and not participating in the school promotion program. The study group consists of 72 years 9. students studying in a religious vocational high school in the Kağıthane district of İstanbul during the 2015-2016 school year.

Findings and Results: The “School Attachment in Children and Adolescents Scale” was conducted on both groups before and after carrying out the religious vocational high school orientation program. The ANCOVA test was going to be conducted on the data by setting the pretest scores of both groups, which were subject to a t-test to observe their difference, as the control variable; however because the ANCOVA assumptions were not confirmed, a gap analysis was conducted. After the gap analysis, the pre-test and post-test scores of the experimental and control groups were used for an independent samples t-test to examine the significance of the difference and while the pre-test ($\bar{X}=46.14$) and post-test ($\bar{X}=46.0$) scores of the control group were not significantly different, it was observed that the difference between the pre-test ($\bar{X}=60.28$) and post-test ($\bar{X}=68.08$) scores of the experimental group was significant ($t_{70}=9.34, p<.05$). While the pretest and posttest scores of the control group did not show a significant change, there was a significant difference between the pretest and posttest scores of the experimental group scores and the significant change from the pretest and posttest scores of the experimental group to the control group. This result indicates that students' levels of school attachment increased significantly with the effect of the introduction program. **Discussion:** One of the characteristics of school attachment is to recognize the school's educational and academic opportunities as one of the key determinants of school enjoyment and the feeling of being part of a school. Kutlu (2004) found that the recognition of the academic and social opportunities of university students in universities was a factor that facilitated their adaptation to school. This result supports the research findings here. However, this study was developed based on the observed needs of the students. When the secondary level of the education system in Turkey, considering the fact that the first step in career choice, here's an introduction as intended in middle school students done in a comprehensive manner is very important. Existing practices are in the way that guidance services in

schools are conducted by guidance counselors for vocational guidance and mainly for 8th grade students (Demir, 2017). However, it is important that this process is carried out not only by the guidance counselors but also by other teachers, as well as from the beginning of the secondary school process. On the other hand, this study was executed vocational high school and vocational high school where the schools are preferred to the last row in Turkey. Hepkul (2014) found that students did not have knowledge about their professional fields in their research. Demir (2017) also found that students' level of knowledge about vocational high schools was very low. In the same study, Demir (2017) found that the students' tendency to choose vocational high schools increased as their level of knowledge about vocational education increased. This result can be considered as proof of the importance of increasing information and publicity about schools in order to prefer vocational high schools and another gain. The introduction of schools for the 9th grade students in high schools should be included. It is also important to start this kind of systematically from the 6th grade onwards. Trainings should also be made on the responsibilities of the parents and the responsibilities of the parents in the choice of school.